BAJS JAKOW. פרייז 10,000 מארק Jednodniówka.

בית-יעקב

ארטאדאקסישער זשורנאל.

געווידמעט דאס פערשפרייטען דעם רעליגיעזען געדאנק צווישען די יודישע פרויען און טעכטער, ווי אויך די לעזונג פון דער חנוך-הבנות פראגע אינ'ם גייסט פון תורה ומסורה.

Łódź, Wrzesień 1923. ב"ה, לאדז תשרי תרפ"ד.

אינהאלט:

פון דער רעדאקציע; סוכות-געדאנקען — הרב ד"ר שמשון רפאל הירש זצ"ל; די סוכה – ד"ר ל. נעמצעוויטש; וואס בעדייטען די קלאנגען (שיר) — בתי' אראנזאהן; דער ציעל פון די בית יעקב שולען—שרה שענירער דאס פרויען-פראבלעם — יהודא ליב אלרעאן; ערוואך (שיר) — ב. עליזה, פ.; די ערשטע כנסי' גדולה -- יצחק פטאשניק: דאס געבאט פון דער צייט — א. ג. פ.; מארגען ליד (שיר) — אבנר: דון יצחק אברבנאל — י. ארי'; לאדז, און די יודישע טעכטער — יהושע פרידענזאהן; קארעספאנדענציעס.

רעדאגירט דורך א. ג. פרידענזאהן. ארויסגעגעבען דורך י. פטאשניק.

פון דער רעדאקציע.

מיט דעם אנהויבען ארויסגעבען דעם ארטאדאקסישען זשורנאל בית-יעקב שטרעבען מיר אין דער ערשטער ליניע צו בערייכערן די ארטאדאקסישע ליטעראטור און פרעסע בכלל און שאפען א רעליגיעזע ליטעראטור אין א מאדערנער יודישער שפראך בפרט.

„בית יעקב" וועט דינען אלס ארגאן פאר די יודישע פרויען און טעכטער, וואס שטעהען אויף דעם טראדיציאנעלען יודישען יסוד.

„בית יעקב" וועט זיין דאס בעסטע לעז-מאטעריאל פאר דער יודישער פרוי, זי צו בעגייסטערן און אין איהר פלאנצען דעם ווילען צו זיין יודיש, אמת-טריי דער יודישער תורה און היטען די ג — טליכע געבאטען.

„בית יעקב" וועט אויך דינען אלס שולע פאר די פעהיגע און בעגאבטע פרויען און טעכטער וואס ווילען זיך ווידמען דער רעליגיעז-ארטאדאקסיש-ליטערארישער ארבייט.

„בית יעקב" וועט שטעהן אויף דער וואך צו ווירקען ס'זאלען ענדליך רעאליזירט ווערען די בעשלוסען פון דער צווייטער לאנדעס-קאנפערענץ פ ן דער „אגודת ישראל" אין פוילען — סיי בנוגע דאס ארגאניזירען די יודישע פרויען און טעכטער אונטער דעם היסטאריש טראדיציאנעלען נאמען „בית יעקב" און סיי בנוגע דאס פערשפרייטען א נעץ פון ארטאדאקסישע טעכטער-שולען אין אלע שטעדט און שטעדטלעך.

„בית יעקב" וועט געגענווירקען און בעפרייען די יודישע פרוי פון פרעמדע שעדליכע איינפלוסען און אין איהר איינפרעגען די תורה-אידעאלען.

„בית יעקב" וועט העלפען אויפבויען און פערפאלקאמען אויף פעסטע יסודות די גראנדיעזע יודישע פעסטונג — דאס יודישע הויז.

„בית יעקב" וועט וועקען און אנווייזען די יודישע פרוי אויף איהרע הייליגע פליכטען און גרויסע אויפגאבען לגבי דעם יודישען פאלק בכלל און לגבי דער זעלבסטשטענדיג-ארגאניזירטער ארטאדאקסיע בפרט.

„בית יעקב" וועט אויך וועקען ביי די יודישע פרוי די ליבע און בענקשאפט צום הייליגען לאנד און אויך מיטצוהעלפען אויפבויען ארץ ישראל אינ'ם גייסט פון תורה ומסורה.

„בית יעקב" וועט אפגעבען א חשוב'ן ארט פאר דער בעוועגונג פון די ארטאדאקסישע פרויען ארגאניזאציעס „בית יעקב" און פאר די ארטאדאקסישע טעכטער-שולען ווי, ארטיקלען, בעריכטען, ידיעות א. א. וו. און וועט א חוץ דעם בעקענען אלזייטיג די יודישע פרויען מיט'ן תורה-געדאנק און זיי אינפארמירען וועגען אלעם וואס ס'פאסירט אין געז. ארט. לעבען.

הרב ד"ר רפאל שמשון הירש זצ"ל.

סוכות-געדאנקען.

דאס בויען פון דער סוכה לערנט דיך צו האבען „אמונה" צו גלויבען און פערלאזען זיך אויף ג—ט. אויף וועלכען שטאפעל פון דער גליקס-לייטער דו זאלסט דיך נישט געפונען, אלץ איינס א וואסער מאס פון די ערדישע גיטער דיר איז צוגעטיילט, און ווי אזוי דו לעבסט, רייכליך אדער שפארזאם, דיך פערבלענדעט נישט דאס רייכטום, די שפע, און עס שרעקט דיך נישט אב דער מאנגעל, די נויט; ווייל די ערדישע גיטער זענען נישט דיינע ניכער; ווייל „מפסולת גרנך", פון דעם אפפאלעכץ, וואס אנדערע פערדאכטען און ווארפען אוועק, אט פון דעם בויסטו די סוכה פון דיין לעבען, דו ווייסט גאנץ גוט, אז אין סוכות וואוינען נאר וואנדערער, אז די סוכות זענען נאר א „דירות עראי", נאר אונזער דערוויילינגע היים; דו ווייסט גאנץ גוט, אז אונזער וואנדער וועג אויף דער וועלט, איז נאר ג—ט אונזער איינציגער בעשיצער און נאר זיין חסד בעשערמט אונז פון אלדעספייז. דו שרעקסט דיך נישט און דו לאזט דיך מיט וויב און קינדער גאנץ רוהיג איבער דער גרויסער וועלט-מדבר וואנדערען, ווייל דו ווייסט גאנץ גוט. אז דער זעלבער ג—ט, וועלכער האט געפיהרט אונזערע עלטערען מיט זייערע ווייבער און קינדער פיערציג יאהר אין דער מדבר, אין סוכות האט ער זיי געשירמט און געהיטען און מיט מן געשפייזט, אט „דער ג—ט" איז נאך דיין ג—ט אויך. אויך מיט דיר וואנדערט ער איבער דער הייטיגער וויסטער מדבר, ער קען אויך דעם „עומר לגלגולת", יעדער זעלע פון דיין יעצטיגער סוכה, איז מיט זיין חסד זארגט ער, צו שיקען זיין מן פאר יעדען בעזונדער

און וואטש מיר טיילען צווישען זיך די מענשען לויט זייער פערמעגען אין פערשידענע מדרגות; איינער גרעניצט זיך אב מיט מויערן פון גרויסע געהאקטע שטיינער, דער צווייטער — מיט א בעשיידענעם און איינפאכען ברעטער-צוים, און דער דריטער — קוים „שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח", ער האט שוין נישט, נעבעך מעהר ווי אויף צוויי גאנצע ווענד. און די דריטע וואנד מוז ער זיך בעגניגען לאזען נאר מיט דעם, וואס זי ווערט נאר מיט איין טפח אנגעצייכענט. — אין אונזער אייגענטליכער שוץ אבער, אין דעם, וואס בעדעקט און שיצט אונז, אין דעם זענען מיר אלע גלייך; דאס איז נישט אזעלכעס, וואס ווערט אויסגעארבייט דורך מענשליכער קונסטליכקייט, נאר ס'מוז זיין גידולי קרקע; דאס איז נישט אזעלכעס, וואס קאן „מקבל טומאה" זיין, וואס בעדארף מורא האבען פאר א ריח מצוי', פאר א הויך, פאר א שארך פון דער פערגענגליכקייט; מיט די „דפנות", מיט די ווענד פון אונזערע סוכות, אונטערשיידען מיר זיך איינער פון אנדערען, דערפאר אבער מיט'ן „סכך" זענען מיר אלע גלייך! דען דאס, וואס בעשיצט אונז, איז נישט אונזער פערמעגען, אונזער קראפט און אונזער קלוגשאפט, דאס איז נאר „ג—ט'ס חסד", ג—ט'ס ברכה" וואס בעשירמט און שיצט אונז אלע גלייך, וואס בעדעקט אונז מיט זייגע סוכות מיט גלייכער ליבשאפט צו אלע.

און נישט פערזארגט, נישט פער'דאגה'ט, נישט בעטריבט און טרויריג, נישט ווי א „מצטער" לעבט זיך עס אין דער סוכה, וועלכע ג—טס פערטרויען האט זי אויפגעשטעלט, און ג—טס ליבע האט זי מיט'ן סכך בעדעקט. וואס ארט עס דיך דען, וואס זי איז נאר א „דירת עראי", וואס זי איז נאר א פערגענגליכע, נישט דויערהאפטיגע סוכה, און וואס זי וועט דיך, אדער דו וועסט זי, אמאל דארפען פערלאזען? די מויערן מעגען איינפאלען, דער סכך מעג אין א שטורם צופליגען ווערען, דיך אבער שיצט „ג—ט'ס ליבע", ער איז מיט דיר אומעטום און אייביג. און דארט, וואו ער לאזט דיך דערהייל ווילען, וואו ער שיצט דיך, דארט איז „תשבו כעין תדורו!", דארט וואוינסטו אין סאמע פארבייגעהענדען מאמענט, אויפ'ן סאמע נישט זיכערסטען און פערגענגליכסטען ארט, אזוי זיכער און אזוי רוהיג, גלייך ווי עס וואלט געווען אויף אייביג דיין הויז.

אבער נישט נאר דו זאלסט זיצען אויף דיין ארט רוהיג, שטיל און זיכער, האט דיך גאט בעשאפען, נאר אויך צו שמחה, צו אמת'ער מענשליכער און אונפערשטערטער „פרייד" האט דיך ג—ט אויף דער וועלט גערופען. נישט אומזיסט לאזט ער די בלומען שמעקען און די פרות רייף ווערען „לא לתהי בראה!" — ג—ט האט די ערד נישט בעשאפען, זי זאל פוסט און וויסט זיין, זי זאל זיין א גיהנום, א טאהל פון יאמער און געוויין. אדרבה, ער האט זי בעשאפען, אז זי זאל זיין א פרעהליך, לעבעדיג וואוינונגס-ארט, מיט פרעהליכע בעשעפענישען, וועלכע זאלען זיך פרעהען, צופרידען און גליקליך זיין מיט זייער לעבען, שאפען און ווירקען.

יא, ווירקליך. אויב דו פערגעטערסט די ערד, אויב איהרע בליטען פער'שכור'ען דיך און איהר רייץ פערנעבעלט דיך אזוי אז דו פערגעסט אן דיין ג—ט און אן דיין אייגענעם ג—טליכען בערוף—דאן, פערשטעהט זיך, ווערט דיר די ערד דער גרעסטער שונא, שונאם ווערען דיר איהרע בליטען, איהר רייץ, איהרע גיטער און פערגניגענס, דאס אלץ פיהרט דיך נאר צו זינד, וועלכע גראבען אונטער דיין גליק. וויבאלד אבער, ווען ג—ט'ס „תרועה" האט אבגעשטויסען אלע ערדישע אבגעטער פוג'ם מזבח פון דיין הארץ; ווען דו האסט זיך אומגעקעהרט צום איין-און-איינציגען ג—ט; ווען דו פערעהרסט און פערגעטערס נאר איהם אליין: ווען דו בויסט אלץ, שטיצענדיג זיך נאר אויף זיין הילף; ווען נאר די ערפילונג פון זיין ווילען איז די איינציגע אויפגאבע פון דיין לעבען; ווען דו דינסט נאר איהם אליין אין יעדער צייט, מיט יעדער קראפט, מיט יעדער טהאט, מיט יעדען פערמעגען און גענוס; ווען דו ווילסט לעזען און פערווירקליכען נאר די, אויפגאבע, וועלכע ער האט פאר דיר בעשטימט; און ווען נאר דאס בעיאוסטזיין פון דער דאזיגער אויפגאבע און איהר ערפילונג, דאס בעוואוסטזיין פון ג—טס נאהנטקייט צו דיר, איז דיין איינציג גליק אויף דער וועלט—דאן, און נאר דאן, דערלאנגט דיר ג—ט אליין דעם בוקעט פון די ערדישע בלומען אין דיין האנד אריין און זאגט: „ולקחתם לכם!—געהמט אייך נאר ס'וועט פון אייך נישט אנטלויפען דאס, וואס איך האב פאר אייך פארטיג געמאכט! נעהמט אייך, און לערנט אייך ווי אזוי צו פרייען זיך דערמיט פאר מיר!" פרייד וועט דאס אייך ברענגען, ווען עס וועט ווירקליך זיין „לכם", ווען ס'איז רעכטליך און עהר'ליך אייער אייגענטום, ווען איהר האט עס אייך ערווארבען דורך רעכטליכע און פלייסיגע ארבייט, ווען איהר האט עס מיט ריינע אונשולדיגע הענד אייך גענומען און איהר קענט עס פאר ג—ט אנרופען אייערס; פרייד און פערגעניגען וועט עס אייך פערשאפען, נאר ווען איהר וועט עס נישט עגאאיסטיש, בלויז פאר זיך אליין און פאר ערדישע צוועקען אויסנוצען, נאר פערקעהרט: איהר וועט אין זיך איינהאלטען די רוחות-רעות, די בייזע נייגונגען, די שלעכטע שטרעבונגען; ווען אייער פערמעגען וועט זיין א מיטעל אין אייערע הענד, דאמיט נאר גוטס צו טהון אין אייער גאנצער סביבה, אויף צפון און דרום, אויף מזרח און מערב; ווען וועגען „אייך" וועט איהר „ערשט" צום לעצט געדענקען; ווען איהר וועט אייער פערמעגען „פריהער" פאר'ן הימעל הייליגען, פריהער „מעלה" און דערנאך ערשט „מטה" צוליב הימלישע צוועקען דער ערד עס איבערגעבען. שמחה און פרייד וועט דאס אייך ברענגען, נאר ווען איהד וועט אייך בעוועגען און בענוצען מיט אייער אלדעסגוטס

נאָר אינ'ם קרייז פון ג—טס ווילען און פון זיינע ווערטער; ווען זיין געזעץ, זיין וואָרט, זיין ווילען וועלען זיין פאַר אייך דער מיטעלפונקט, פון וועלכען איהר וועט אייך נישט אפילו אויף אַ האָר דערווייטער'ן; נאָר שמחה, אייביגע אונבעטריבטע פרייד, וועט זיין אייער לאָז, אייער טייל אויף דער ערד, ווען איהר וועט אייך ערווערבען און נעהמען, פערניצען און געניסען די בליהטען און פרוכטען פון דער ערד, אַזוי ווי עס לערנען אייך די לקיחה׳ געבוינים און די הקפות פונ'ם לולב.

דער סוף פון דעם אַלעם איז „עצרת“, דער יום טוב פון פערהאַלטען זיך, פון פעסטהאַלטען זיך, פון פערבלייבען ביי ג–ט „עצרו מלצאת!“, כדי דו זאָלסט זיך נאָך אמאָל פערזאַמלען פאַר דיין גאָט; נאָך אַמאָל זיך דערמאָנען אָן די אַלע גרויסע און הייליגע געדאַנקען, וואָס די טעג און די וואָכען פונ'ם חודש תשרי האָבען דיך געלערנט; נאָך אַמאָל פערזאַמעלסטו דיך פאַר ג—ט, כדי צו צו שטאַרקען און פערפעסטיגען זיך מיט די אַלע אידעען און זיי מיטנעמען מיט זיך אין דעם ניי געעפענטען טעגליכען לעבען פון נייעם יאָהר; דו פערזאַמעלסט דיך ווידער, כדי צו פרייען זיך מיט דער תורה, מיט ג—טס ווערטער, וואָס גיעט דיר אַזעלכע אוצרות פון ברכה און ישועה פאַר'ן לעבען. דו טהוסט דאַן אַ נדר און דו שווערסט פאַר ג—ט פעסט אָנצוהאַלטען זיך אין איהם, און דורך קיין שום זאַך זאָלסטו נישט לאָזען זיך פון איהם אָברייסען, וואָס פאַר אַ שטורמען און נסיונות דאָס נייע יאָהר זאָל מיט זיך נישט ברענגען, זאָלסטו דאָך אָבהיטען דעם גייסט פון בערעכענטקייט, פון קדושת און פון אמונה און פרעהליכער עבודת הבורא; זאָלסט זעהן צו פערבלייבען ביי דעם גייסט, וועלכער איז דיר, ביים אָנקומען פון פרישען יאָהר, אַקעגען געגאַנגען ווי אַ העראָלד, אַ שליח פון ג—ט.

די סוכּה.

פון ד״ר ל. ניעמצעוויטש.

פין דינע ברעטלאַך איז די סוכה צוזאַמענגעשלאָגען, עס בלאָזט דער הערבסט ווינט. די יום-טוב ליכט קעמפען. אָט צאַנקען זיי, און עס דאַכט זיך, זיי ווערען פערלאָשען, און ווידער הויבען זיי אָן צו שטראַהלען, העל און ליכטיג איז ווידער אין דער יודישער סוכה.

ענג איז די דירה, וואָס דער יוד וועהלט זיך דוקא אין זיין זמן שמחתו, עס פעלט אין איהר די עלעגאַנץ, עס שטעהט נישט קיין פלושען מעבעל, עס העננען נישט קיין גאַרדינען, די פאָדלאָגע איז נישט פּראָטיערט, דער סופיט איז נישט מיט עלעקטרישע לעמפלעך בעהאָנגען פּראָסט, אייגפאַך, פּרימיטיוו, איז דעם יוד'ס וואוינונג, און דוקא אין איהר פיהלט ער זיין שמחה, זיין פרייד, זיין גליק, אָנשטאָט אַ דאַך, ליגען גרינע בלעטלעך, דורך וועלכע עס זעהן זיך די שטערען פון הימעל.

דער יוד פערלעבט דעם זמן שמחתנו אין אַ דירת עראי! ווייל זיין שמחה איז אַ אינערליכע און איז נישט אָפּהענגיג פון אַלע ערדישע בעקוועמליכקייטען. די אַכט טאָג סוכּ׳ת זענען די פרעהליכע טעג פאַר'ן גאַנצען פאָלק און דאַמאָלט מוז אויפהערען דער אונטערשיד צווישען רייך און אָרעם, עס מוז אויפהערען קנאה און שנאה, אַלע מוזען האָבען גלייכע דירות און אַלע קענען זיך פיהלען גליקליך, ווערענדיג פריי פון די בעקוועמליכקרטען, וואָס פערניכטען דעם מענטש אין מאַכען זיין גליק פון די אַלע תּענוגים אָבהענגיג. קאָן ערשט דער מענטש דאָס אינערליכע גליק געניסען.

טויזענדער יאָהרען וואַנדערט דאָס יודישע פאָלק אין גלות. געיאָגט און געפּלאָגט פון שונאים שטעהט שטענדיג דער יוד מיט זיין וואַנדער-שטעקען אויפ'ן וועג. ער וואוינט שטענדיג אין דירת-עראי, אָהן אַ פעסטען באָדען. אָהן געטרייערטע ווענד, און זיין דאַך איז שטענדיג נעלעכערט. עס בלאָזט דער ווינד, עס גיסט דער רעגען אויף זיין קאָפּ, אָט פערציהען זיך שווערע כמאַרעס און עס גיסען זיך צרות, רדיפות און גזירות אויף יודישע קעפּ. דער יוד פערלאָזט דעמאָלט דאָס לאַנד און וואַנדערט ווייטער, מיט זיכערע שריט געהט ער צו זיין ציעל. ווייל דורך דעם געלעכערטען דאַך זעהט ער דעם הימעל. וואָס בעשיצט איהם פון אַלע פערפאָלגונגען די ווענד, וואו ער האָט זיך זיין דירת עראי געבויט, פאַלען, אָבער ער האָט זיך געפּאַנצערט מיט בטחון און אמונה, און זיי געפינט ער שטענדיג זיין טרייסט און זיין האָפנונג.

אין דער דירת-עראי וואוינט אַ שטאַרקער און פעסטער גייסט; אין די שטאַרקע פעסטע מויערען אָבער, וואוינען שוואַכע מענטשען. פעלקער בליהען און פערבליהען דאָס יודישע פאָלק, וואָס פייערט זיין זמן שמחתנו אין אַ סוכה פון הילצערנע ברעטלעך דורך וועלכע עס בלאָזט דער הערבסט ווינט. דאָס פאָלק מוז לעבען אייביג, ווייל די שטערען פון הימעל לייכטען שטענדיג אין זיין אייביגער סוכה.

בתי׳ ארנזאהן.

וואס בעדייטעז די קלאנגען?...

וואָס איז דאָס פאַר אַ צויבער קלאַנגען
וואָס דרינגען טיעף אין הארץ אריין
איז דאָס פרעהליכע געזאַנגען,
אָדער גאָר פון שמערץ און פיין?

ניין! איך הער פון זיי קיין פריידען
נאָר דער צער פון די נשמה;
פון יודישע מערטירער-ליידען,
וואָס זינגט-וויינט, בעט אויף דער נחמה.

דאָס איז אַ האָפען און פערלאַנגען
צום אַלערהעכסטען צו זיין אלמאכט —
דאָס בעדייטען די וואונדער קלאַנגען
יעדען שבת פאַרנאַכט!...

דער ציעל פון די „בית יעקב“ שולען.

איך מיין אַז היינט ווייס שוין יעדער אַז דער איינציגער ציעל פון די בית יעקב שולען איז די יודישע טעכטער אַזוי צו ערציהען זיי זאָלען מיט זייער גאַנצען כח, מיט יעדען פולסשלאַג דעם בעשעפער דינען; מיט ערנסטע בעגייסטערונג די יודישע תורה-געבאָטען ערפילען.

זיי זאָלען וויסען אַז זיי זענען קינדער פון אַ פאָלק וואָס זיין עקזיסטענץ שטיצט זיך ניט נאָר אויף אַ גען לאַנד ווי אנדערע פעלקער וואָס זייער עקזיסטענץ איז נאָר מיט זייער ערד און שטאם פערבינדען, דאָס יודישע פאָלק האָט זיין איינציגען הייליגען אידעאַל — זיין תורה וואָס נאָר דורך דער תורה און איבער איהר איז עס אַ פאָלק געוואָרען און נאָר דערפאַר וואָס די זיהן און טעכטער פונ'ם יודישען פאָלק האָבען די תורה פערלאָזט און נישט געהיטען איהרע פליכטען האָט עס פערלוירען דאָס הייליגע לאַנד — ארץ ישראל.

און וואָס איז דאָס טאַקי די תורה פאַר וועלכע מיר האָבען אַזוי פיל קרבנות אין אַלע צייטען געבראַכט?

זעהט'ס! אונזער תורה איז נישט נאָר אַ רעליגיאָן ווי אַלע אנדערע רעליגיעס, זי איז נישט אַ גאָטעס-דינסטליכע אַנשטאַלט וואָס זאַמעלט איהרע בעקענערס נאָר אין אויסגעקליבענע טעג, זי איז נישט אַ בעשעפטיגונג נאָר פאַר אַ פאַר דינער און אויסדערוועהלטע.

אונזער תורה איז אַ געזעץ אבער נישט פון אַ מענשליכען מח אויסגעקלערט — נאָר אַ פייערדיג געזעץ, אַ אש-דת פון דעם איינציגען וועלט בעשעפער געגעבען וועלכעס מוז דעם יוד'ס נשמה בעלעבען זיין הארץ אין איהם אויפוואַכען און אין יעדע סעקונדע פון זיין לעבען מוז ער ג—טס געזעץ טריי בלייבען און דערמיט אַדורכגעדרונגען זיין.

די תורה איז פערפליכטענד פאַר יעדען. פאַר דעם יחיד ווי פאַר דעם כלל, זי איז בינדענד פאַר דעם כהן ווי פאַר דעם ישראל, פאַר דעם געלעהרטען ווי פאַר דעם פּראָסטען, פאַר דעם שופט ווי פאַר דעם בעל מלאכה, פאַר דעם נביא ווי פאַר דעם דאָרפס-מאַן.

איהרע מצוות דאַרף מען ערפילען אין שטוב ווי אין פעלד אין פריוואַטען ווי אין געזעלשאַפטליכען לעבען, אין בית המקדש ווי אין דער גאַס, אין געשעפט ווי אין ווערקשטאַט.

זי עפענט די אויגען צו קענען זעהען די ג—טליכע קראַפט אין דעם וואונדער-קרייז פון דער נאַטור, צו בעאָבאַכטען די ג—טליכע השגחה אין דעם גאַנג פון דער געשיכטע, זי לערנט אונז פערשטעהן דאָס אָרט וועלכעס מיר פערנעהמען צווישען די פעלקער.

די תורה פאָדערט פון אונז והיו הדברים האלה על לבביך — מיר זאָלען איהרע אידעאַלען פערשפרייטען אויף דער וועלט, ושננתם לבניך — לערנען זיי אונזערע קינדער, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך — ווען מיר זיצען אין שטוב און ווען מיר געהן אויפ'ן וועג, ווען מיר שלאָפען ווען מיר שטעהן אויף פון שלאָף — זי, די תורה נאָר זי דאַרף זיין די איינציגע ריכטליניע אין אונזער גאַנצען לעבענס-גאַנג, די קרוין פון אונזער קאָפּ, דאָס מאָטאָ פון אונזער הייזליכען און עפענטליכען לעבען — על מזוזות ביתך ובשעריך...

זעהט'ס, נאָר יודישע פרויען און טעכטער! טויזענדער יאָהרען האָט דאָס יודישע פאָלק מיט דער תורה געלעבט; מיליאָנען גרויסע מענער און פרויען האָבען פון דעם פייער-געזעץ אַלע געפיהלען, בעגריפען, שטאַנדפינקטען און אַנשויאונגען גענומען. פיר ישראל איז עס אייביג אַ נאַציאָנאַלער אוצר געוועזען און די נאַציאָנאַלע ארבייט איז געוועזען: תלמוד תורה.

די „בית יעקב“ שולען האָבען אַלזאָ דעם ציעל, צווישען דעם ווייבליכען געשלעכט די תורה צו דערהאַלטען און מיט דעם תורה-גייסט אונזערע טעכטער צו בעגייסטערן.

נישט דאַדורך וואָס מען וועט פּראַקטיגע שולען בויען, רייכע ביבליאָטעקען זאַמלען וועט דאָס אש דת זיין בעשטימונג דערלאַנגען. אַ ניין! נאָר ווען מען וועט די הייליגע תורה לערנען, זי פערשפרייטען, איהר פייער צעפלאַקערען די יודישע אויגען עפנען אין די הערצער מיט איהר דערוואַרמען וועט דאָס תורה-געזעץ אַ לעבענס-געזעץ בלייבען.

און וואו אַזוי קאָן דאָס געשעהן? איך מיין אַז ערייכט קאָן דאָס ווערען נאָר דורך שולען אַ עכט יודישע טעכטער שולע.

איך וואָלט פון שטאָדט צו שטאָדט און פון דאָרף צו דאָרף געגאַנגען און געשריגען בקולי קולות: יודען: ווי לאַנג נאָך וועט איהר שטעהן מיט פערלעגטע הענד און זיך גלייכגילטיג צוקוקען צו דער חורבה אין אייערע הייזער? ווי לאַנג נאָך וועט איהר נישט רעאגירען דערויף אַז אייערע טעכטער זאָלען זיצען ביי אייערע טישען אום שבת קודש אין חוצפה'דיגע קליידער און זיך פערטיפען אין פּראָמדע ביכער... אפשר זענט איהר מדקדק אויף עפּעס אַנדערש דאַמאָלס, אַז איהר ווילט צו זיי אפילו נישט רעדען דערוועגען?...

איהר יודישע מאַמעס!

ווי קענט איהר אַזוי קאַלטבלוטיג זיך צוקוקען ווי פון טאָג צו טאָג און פון שעה צו שעה ווערען די הערצער פון אייערע טעכטער מעהר דערווייטערט און פערפרעמדט פון אייך...

און ווערט איהר דען זעלבסט נישט מיטגעריסען מיט זיי?..

אַלזאָ, נאָר שולען אמת'ע יודישע טעכטער שולען אין וועלכע מ'וועט אייערע טעכטער אין די יונגע יאָהרען באַלד בעגייסטערן פיר די יודישע אמונה און איינפּרעגען יודיש בעוואוסטזיין.

איך ווייס זאָגאָר דאָס שווער קאַלאָסאַל שווער איז ביי די היינטיגע בעדינגונגען די שולען צו שאַפען איבער הויפּט שטעהט ווי אַ שטן אין וועג די לאָקאַל-פּראַגע.

ביים גוטען און פעסטען ווילען קאָן מען אַלעס בעקימען און אַלע שוועריגקייטען דורכזעצען.

נעהמט אייך אַלס ביישפיל די קראַקעווער בית יעקב שולע אין יאָהר תרע״ז האָב איך ווי אויף אַ געלעכטער אָנגעהויבען די שולע גרינדען אין אַ צימערל' על ד' 2 יאהר שפעטער האט עס די אגודה אָפיציעל איבערנומען האָבען שוין אין דער שולע 280 קינדער געלערנט. היינט האָבען מיר ב״ה שוין אַ גאַנץ בנין פון 8 שעהנע צימערען מיט קאָמפּלעטע איינריכטונג און אויך פאַך-קורסען און ס'לערנען ביז 1000 שילערינ'ס (כ״י).

אונזער פעהלער בעשטעהט דאָך שוין לאַנג דערין וואָס מיט חנוך הבנים פעראינטערעסירט מען זוך שטאַרק און מיט חנוך הבנות כמעט גאַרנישט.

אמת אַז אַ סך אגודות האָבען שוין דעם ביישפיל נאָכגעטהון און געגרינדעט בית יעקב שולען ליידער אָבער זענען נאָך פערהאַנדען הונדערטער שטעדט וואָס ווערט נאָך גאָרנישט געטראַכט צו טהון אויף דעם געביעט.

אַלזאָ, מיינע ליעבע שוועסטערן ערוואַכט, ווייזט אַרויס אייער ערנסטען ווילען פאַר דער גרויסער אויפגאַבע פון דער גרויס היסטאָרישער שעה!

בית יעקב לכו ונלכה באור ד׳.

שרה שענירער.

הודא ליב אָרלעאַן.

דאַס פרויען-פּראָבלעם.

מיט דעם נאָמען וואָס איך האָב טיטולירט מיין יעצטיגע אָבהאַנדלונג איז נאָך אייגענטליך נישט קלאָר געזאָגט וואָס איך מיין, דען יעדער אָביעקט שטעלט זיך פאַר צווייזייטיג ווען מען וויל איהם גרינדליך בעגרייפען. די ערשטע איז, די וועזענטליכען דער מהות פון דער בעטרעפענדער זאַך אַן און פיר זיך. נאָכהער איהר פערהעלטניס, איהר בעציהונג צו אַ צווייטער זאַך. מיט דעם וואָס מיר טיילען נאָר אָב—זאָגאַר טעאָרעטיש—דאָס פרויען-געשלעכט פונ'ם כלל מענשהייט, מוזען מיר שוין אום צו זיי קאָנסעקווענט בעהאַנדלען די דאָזיגע פראַגע פון די אויבענדערמאַנטע צוויי שטאַנדפונקטען. בפרט ווען מיר דריקען גיך וועגען איהר אויס פראָבלעמאַטיש גיבען מיר דאָך שוין דערמיט אַליין אָנצוזוגעהערען אַז אַזוי דער עצם איהרער ווי די פערהעלטניסען זענען נישט אין בעסטען אָרדנונג, ס'איז קאָמפּליצירט, שלעכט פערשטאַנען און אָוועקגעשטעלט. און דאַדורך שטעלט זיך די פראַגע וועלכען שטאַנדפונקט מיין איך דאָ צו בעריהרען, וועלכער פון דיביידע איז אין דאָזיגען פּראָבלעם מעהר אַקטועל און בעטראַכטונגס-ווערט. איך ווייס פאָראויס אַז אין ערשטען אויגענבליק אָוועקשטעלענדיג דעם שווער-פונקט-פון פערהעלטניסמעסיגען שטאַנדפונקט וועט גלייך אויפשווימען די פראַגע: וועלכעס האָט עס אונז בעוואויגען זיך נעהמען צו אַ פּראָבלעם, וועלכעס עקזיסטירט גאָר נישט ביי אונז? פשוטער גערעדט, אויב מיר ווילען זאָגען, אַז די פאַמיליען-פערהעלטניסען, די בעציהונגען צווישען מענליכען און ווייבליכען געשלעכט זענען ביי אונז יודען נישט נאָרמאַל וועלען מיר זיכער בעפאַלען ווערען מיט פיעל קריטעריען איבער אַזאַ בעהויפטונג, דען נאָך ביים היינטיגען טאָג ווען אַ נישט יוד זאָל אריינקומען אין אַ יודישער שטוב וועט ער נישט קענען אויסמיידען די ענטציקונג און פערוואונדערונג איבער דעם ענג האַרמאָנישען צוזאַמענלעבען פון ביידע געשלעכטער און זייער געגענזייטיגע בעציהונג. אין לעבען קאָן מען נאָך אַלזאָ נישט אָנווייזען, אַז דער ענין האָט זיך אַזוי שטאַרק אָוועקגערוקט פון זיין נאָרמאַליטעט. נעהמען מיר אָבער בעטראַכטען פון צווייטען שטאַנדפונקט פון וועזענטליכען, ווייזט זיך אָבער שוין אַרויס אַז נישט נור וואָס מיר ווערען געשטעלט אין דעם פאַל אין אַ זעהר שווערער לאַגע, נאָר אויך דער ערשטער שטאַנדפונקט איז אָבהענגיג פון צווייטען און איז זיין פועל יוצא.

ווען מיר שטעלען יעדע דורכשניטליכע פרוי די פראַגע: וואָס איז איהר בערוף אויף דער וועלט? וועט זי אייך אָנקוקען פשוטה'דיג ווילד און איראָניש אויסלאַכען איבער אייער דעפיניערונג און פראַגע-טאָן. זי קאָן עס גאָרנישט בעגרייפען ווי אַזוי איהר ווילט איהר צושרייבען אַ בעזונדערע בעשטימונג און אַ ספּעציפישען דאַזיין, ביי איהר האָט זיך שוין איינגעבילדעט די מיינונג אַז דאָס מיטעלאַלטערליכע ווי אויך דאָס יודישע לעבען האָבען גלייכערווייזע אָוועקגעשטעלט די פרוי אויף אַ נידריגערע מדרגה ווי דעם מאַנספּערזאָן, און האָבען בכלל געמאַכט אַ דיפערענץ צווישען ביידע געשלעכטער. און אַזוי ווי די אַדגעמיין אייראָפּעאישע פרויען-וועלט האָט איינגעזופּען אַז די מיטעלאַלטערליכע פרויען דעפיניציע איז געוועזען פערבינדען מיט דעם דעמאָלסדיגען געזעלשאַפטליכען בעגריף. און האָט דעריבער געפונען פאַר נויטיג אום אומצוואַנדלען איהר לאַגע דעם געזעלשאַפטליכען בעגריף פון יענער צייט, צו בעקעמפען, האָט אויך די יודישע פרוי איינגעזעהען, אַז איהר יעצטיגע רעכטליכע לאַגע ווערט פונ'ם רעליגיעזען שטאַנדפונקט מאָטיווירט קען זי דאָך אין אַזאַ פאַל נישט זיין רעליגיעז וויבאַלד דאָס איז אין ווידערשפּרוך מיט איהר גליק און וואָהלשטאַנד. דאָ שטעלט זיך שוין אַלזאָ אַרויס דאָס פּראָבלעם אין זיין גאַנצער שאַרפקייט. ווען מיר זעהען אַז דאָס פאָלק איז שטאַרק אָבגעשטאַנען פון רעליגיעזען לעבען, אַז מיר האָפען און גלויבען אין דער ווידעראויפוואַכונג פונ'ם רעליגיעזען געפיהל און לעבענסאָרט, פאַלען מיר אָבער אריין אין פערצווייפלונג ווען אַ טייל אָדער אַ האַלב פאָלק—אָהן וועלכען מיר קאָנען קיין פריוואַט אָדער פאָלקסלעבען נישט פיהרען—איז געשטימט געגען אונזערע פּרינציפּען.

אמת, אַז אין אונזער לאַנגיעהריגער געשיכטע קענען מיר אָנטרעפען אויף פיעל מאָמענטען אין וועלכע עס איז פון יודענטום אָבגעריסען געוואָרען גאַנצע מאַסען, און דאָך איז עס געבליבען עקזיסטירען ביז'ן היינטיגען טאָג און נאָך וואָס זאָלען מיר זיין אַזוי בעזאָרגט פון דער יעצטיגער לאַגע. יענע אָפּטריניגקייט און מאַסען-אַסימילאַציע האָט אָבער געטראָגען אַ ריין אינדיווידועלען כאַראַקטער, פון יעדען קלאַס מענשען האָבען זיך אַ טייל אָבגעריסען און די איבריגע זענען געבליבען מיט'ן פאָלק געבונדען. געפעהרליכער איז אָבער די לאַגע ווען דאָס פערפרעמדעט ווערען ערקלערט זיך מיט דער אָנגעהעריגקייט צו אַ געוויסען קלאַס אָדער געשלעכט. און עס קאָן קומען דערצו אַז לויט דער דאָזיגער פּסיכאָלאָגישער איינבילדונג זאָל יעדע פרוי אַלס אַזעלכע נישט בלייבען קיין רעליגיעזע. און דאָס קען נאָך פיהרען צום געפעהרליכסטען צושטאַנד, צו דער דיסהאַרמאָניע אין פאַמיליען-לעבען. מיר דרינגען אַלזאָ דערפון אַז נישט קוקענדיג דערויף וואָס דער רעליגיעזער גרונד פון דער יודישער פרוי איז נאָך נישט אַזוי שלעכט ווי מען שטעלט זיך פאָר, וועט אָבער קיינער נישט לייקענען אין דעם, וואָס איך האָב אויבען ערקלערט אַז לויט דעם יעצטיגען כאַראַקטער בעשטאַנד פון דער דורכשניטליכער יודישער פרוי בנוגע איהר אייגענטימליכקייט און שטעלונג אין דער וועלט מוז דערפיהרט ווערען צו זעהר טרויעריגע קאָנסעקווענצען, צו וועלכענס טייל פון זיי מיר אַליין קאָנען שוין זיין אַ עדות.

ווען מיר הויבען אָבער אָן זוכען די ערשטע אורזאַכע פון דער דאָזיגער ערשיינונג ווערט זי פאַר אונז רעטזעלהאַפטער נישט קאָנענדיג פערשטעהען אַז די פרוי — ווי אַלע געלעהרטע בעהויפטען — איז לויט איהר גאַטליכע אייגענשאַפטען מעהר געגעבען צום גלויבען ווי דער מענליכער געשלעכט. איז דאָך געגען איהר אייגענטימליכקייט צו מערקען ביי איהר שפורען פון כפירה און פריי-גייסט. און דאָס לערנט אונז אַז מיר האָבען דאָ נישט צו טהון מיט אינדיפערענטקייט, גלייכגילטיגע פערהאַלטונג צו די העכערע ווארהייטען, פערנאַכלעסיגונג פון ענטוויקלונג דעם אייגענאַליכען גלויבענס-געפיהל, וואָרים די אינערליכע אייגענשאַפטען דאַרפען דאָך איהר שטיסען דערצו, דען ווען איהר אייגענטימליכקייט וואָלט זיין אַ אומגעקעהרטע וואָלט מען נור בעדאַרפט זיך ווענדען צו די ברייטע פרויען מאַסען און אויסרופען אונזערע לאָזונגען, בעקענען זיי מיט די גרונד-אידעען פון אונזער תורה. די הויפּט אורזאַכע טראָגט אָבער דאָ אַ ריין אינטעלעקטועלען כאַראַקטער. די אינטעליגענץ האָט איבערגענומען די אייראָפּעאישע אָנשויאונגען איבער די אַבסאָלוטע וואַרהייטען זייערע און האָט אַזוי אַרום בעקומען פון גרונד אויס אַ פאַלשע מיינונג וועגען איהר דאַזיין, און וואָס מיר זעהען אַז אויך די מאַסען פרויען זענען מיט די אָנשויאינגען דורכגעדרונגען איז עס נור צוליעב דעם וואָס זיי נעהמען שטענדיג אָן די לעצטע מסקנות פון דער אייראָפּעאישער שול. מיר בעטראַכטען אַלזאָ דאָס פּראָבלעם פון אַלגעמיינעם שטאַנדפונקט נישט פון ספּעציעל יודישען. די יודישע פרוי איז אין איהם פרייגייסטיגקייט אומנאַטירליך, נישט ערצויגען לויט איהר אייגענטימליכקייט, און ווילען מיר מיט'ן גאַנצען ערנסט

זיך נעהמען פאַר דער בעזייטיגונג פון דער שרעקליכער געפאַהר וועלכע דראָהט צו פערלירען חלילה די יודישע מוטער מוזען מיר געהען צום אור-קוואַל פון דער דאָזיגער קרענק, צו דער יודישער פרויען-אינטעליגענץ און זיי אומקעהרען צו זייער נאַטירליקייט. מעג דער דאָזיגער קרייז זיין קליין לויט דער צאָהל, וועט ער אָבער צוועקמעסיגער זיין און פּראָקטבאַרער ווירקען אין זיין אייגענער געשלעכטס-וועלט, ווייל דאָ האָט דאָס ווערט דער אינטעלעקט און איהם מוזען מיר אַם ערשטען געווינט מאַכען. ווען מיר זאָלען קומען צים דאָזיגען עלעמענט אינ'ם נאָמען פון אונזער תורה, וועט אונזער ווענדונג בלייבען אָנ'ענטפער. צי האָבען זיי די מינדעסטע אַכטונג פאַר דער תורה-אויטאָריטעט? צו בעטראַכטען זיי די אַלט-בייע דריי-טויזענד יעהריגע תורה אַלס דעם וויכטיגסטען ערציהונגס-פאַקטאָר אינ'ם לעבען פון דער מענשהייט בכלל און פון יודענטום בפרט? מיר מוזען קומען צו די דאָזיגע האַלב-פערפרעמדעטע נשמות דורך גאַנץ אַנדערען וועג, מיר מוזען רעדען צו זיי אויף זייער אייגענער שפּראַך, בענוצען זיך מיט זייער ספּעציפישען דענקינגס-אַרט; מיט זייערע אויפפאַסונגס-פאָרמען. אין דער אייראָפּעאישער וועלט איז לעצטענס ערשינען אַ רייע ווערק און איינציגע אָבהאַנדלען. געשריבען דורך פּאָפּולערסטע און אָנגעזעהנסטע גייסטער פון אייראָפּאַ, וועלכע בעקעמפען שטאַרק די אָנגענומענע אָנשויאונגען בנוגע די העכסטע וואַרהייטען, זיי זיי דרינגען עהרליכער אַריין אין דער טיעפקייט פון דער גאַטליכער שאַפונג, און בעקומען אַ מעהר ריכטיגערן בעגריף איבער דעם סדר הבריאה און איהר תכלית. זיי דערפיהלען פיעל וועניג אינטואיטיוו דאָס געהיימניס פון לעבען און זיינע פערלאַנגען, זיי האָבען דערזעהן דעם קאַטאַסטראָפאַלען חורבן וואָס די דאָזיגע מאָדערנע אָנשויאונגען האָבען אָנגעמאַכט אין דער וועלט, פון דער אינערליכער בעטראַכטונג שטעלען זיי זיך געגויער אָב אויף דעם ווירקליכען מהות פונ'ם מענשען און בעזונדערס איבער די כפּזציפישע פרויען-אויסגאַבען. לויט מיין מיינונג איז אַלזאָ די אויפגאַבע פון „בית יעקב" זשורנאַל אויך צוגעבען אַ אָנגעזעהענעם אָרט פאַר דער אויבענדערמאַנטער אייראָפּאַ שער ליטעראַטור-טהייל די דאָזיגע געדאַנקען זאָלען דאָרט ווערען פערבריייטערט און פערטיפערט ווי אויך איבערזעטצען פיעל פון דעם דאָזיגען אַרט ליטעראַטור און פּאָפּולאַריזירען דעם געדאַנק וואָס איז נאָהנט צום יודענטום, און בעקעמפען די איצטיגע הערשענדע אידעען. מיר וואָלטען מיט זייער הילף געשטירצט און אויסגעראָטען די מאָדערנע וועלט-אָנשויאונגען. מיר וואָלטען אַזוי אַרום צוגעגרייט דעם באָדען פאַר דאָס פערזייען די זריעה קערנדלעך פון יודענטום וועלכע וואָלט בעדאַרפט ערשט קומען דערנאָך.

ב. עליזה. פ.

ערוואַך!

(שיר) געווידמעט דער בית יעקב יוגענד-בעוועגונג

.I

יודישע טאָכטער, יעקב'ס קינד, שטעה אויף! ערוואַך!
פון פערשקלאַפונג, פון עבדות, בעפריי זיך מיט מוט;
פון פרעמדע מאַכט, אוי! גיפאַלען פון דיר, קרבנות אַ סך...
אויף פרעמדע אַלטאַרען, אָה! גענוג שוין פערגאָסען דיין מאַרך
דיין בלוט;

*

ערוואַך מיט אויגען ברען, מיט ענטוזיאַזם, הייליגען ענטציקטען,
מיט יורישען אייפער, מיט התלהבות, וואָס אין דיר, קאָכט. זיעד...
און מיט די מעלאָדיע, די האַרציגע, מיט דעם ניגון צום אַלטען,
גיבענקטען. —
— לאָז הערין דיין שטים, דיינע טעגער, די זיסע, דיין ערוואַכונגס-
ליעד;

.II

דען פערגליווערט, פערהאַרטעט, איז נאַכנישט, דאָס בלוט —
וואָס אין דיינע אָדערען, שטראָמט, פליסט, דיין בלוט דאָס ריינע;
און עס קלאַפּט נאָך דאָס האַרץ, דאָס יודישע אין דיר צאַפּלען
נאָך טהוט, —
— דאָס האַרץ פון דיינע אבות די קדושים, מערטירערס די
הילדען שיינע,

*

און אויסגעגאַנגען פערלאָשען, צי איז דען, חלילה? —
וואָס אין דיין האַרצען דאָס שענע טליעט און ברענט —
— דער פונק דער הייליגער, דאָס פייעריל, בעהאַלטענע דאָס
שטילע...
וואָס האָסט, אין תהום פון חושך... דערזעהען, דערקענט...

.III

וואַרף שוין דעריבער, יהודית די שטאָלצע! אַ שטראַהלענדען
בלאַסק, אַ שיין;:
אויף די חושכ'דיגע שאָטען'ס, אויף די געדאַכטע, פינסטערע, נאַכט;
דערלייכט, דעם מיט דערנער, בעשאָטענעם וועג, דעם וועג פון
דיין פאָלק פון פיין, —
פון דיין פאָלק, דאָס שעפעלע, דאָס איינזאַמע, וואָס אין ביטערען
גלות, זיפצט, שמאַכט..

•

און מיט גן-עדן-טוי פרישען, מיט טראָפּען רעגען.
דערקויק, דערוואַרים. טרינק אָן דיין ערוואַכענדע זעעל, די נשמה;
און אַ בשורה, אויף דעם עתיד, דערלאַנג, ברענג אונז אַקעגען...
אַ בשורה אויף דער צוקונפט, אַ האָפנונג, אַ טרוים, אַ טרייסט, אַ
נחמה;:

•

אַז ערוואַכען וועט ווידער, יעקב'ס-טאָכטער, די אַמאָליגע,
קעניגליכע רוהם,
אַז דער אַלטער, הייליגער, גייסט-ישראל'ס, אין איהר פעסט גאָך
לעבט...
אַז מיט שטאָלץ האַלט זי דעם סיני-פאָהן מיט גדלות אין דער
הויך טראָגט זי איהם...
אין די פעדים פון עבר דעם טייערען, שפּינט זי אויף דעם עתיד
און וועבט...

.IV

יודישע דבורה יעקב'ס-טאָכטער! ערוואַך מיט מוט! מיט יודישע
העלדישקייט,
צוגלייך ווי דאַן אויפ'ן סיני-באַרג גילעגט האָסטו דיין בלומען-
קראַנץ...
דערוויזען האָסט דאַמאָלס, בית יעקב! גענוג פערנונפט שכל און
רייפקייט,
ערוואַך-זשע אויך היינט מרים די יונגע אין יעקב'ס-הויז בעציער
מיט פּראַכט-מאַיעסטעטישען — מיט'ן סיני-גלאַנץ...

נאָך דעם I-טען אָרטאָדאָקס. וועלט-קאָנגרעס.

די ערשטע כנסי' גדולה.

(נאָטיצען און שטריכען).

הערליך און אימפּאָזאַנט איז געווען דאָס בילד: יודען-פאַרטרעטער פון אַלע עקען וועלט בעסער געזאָגט: דער גרעסטער, שטאַרקסטער, געזונדסטער טייל פונ'ם יודישען פאָלק אויף דער וועלט, צו אַלע זיינע קלאַסען, שיכטען און פּראָפעסיעס. אדרבה, נעמען געפינט איהר דאָ יאָ און וועלכע ניטא? וואו כ'געפינט זיך נאָר ערגיץ וואו א קבוץ יודען אין פערוואָרפענסטען ווינקעל אויפ'ן ערד-קוגעל. האט עס שוין דאָ זיין פערטרעטער געשיקט. מיין אויג וואַרפט א בליק אויף די טאַפּעלען, וועלכע זענען אויסגעשטעלט ביי יעדע לאַנדסמאַנשאַפט און איך לייען: ארץ-ישראל, אַמעריקא, פּוילען, טשעכאָסלאָוואַקיי, דייטשלאַנד, ליטאַ, לעטלאַנד, רומעניען, בעסאַראַביען, קאַרפּאַטאָרוסלאַנד(?), ענגלאַנד, פראַנקרייך, שווייץ, האָלאַנד, מזרח-גאַליציע, אַרגענטינע, אונגאַרן, מעסאָפּאָטאַמיען, עגיפּטען א. אז. וו.

מיינע אויגען ווענדען זיך אָפּ אויף דער דעלעגאַטען-ליסטע און איך לייען ווידער: נעמען פון גרויסע בעריהמטע וועלט-רביים, די פּאָפּולערסטע וועלט-לומדים, די גרעסטע יודישע גאונים און תלמידי חכמים, גרויסע געלעהרטע און דענקער, רייכע פאַבריקאַנטען און אינדוסטריעלער, יודישע דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען אין פּאַרלאַמענטען פון פערשידענע מלוכות, סתם בעלי-בתים און אַרבייטער

מיינע אויגען הויבען דאַן אָן רינען מיט טרעהרען פאַר שמחה און בעגייסטערונג, און ווען מיינע בליקען דרינגען טיפער אריין אין די פּנים'ער פון אַט די אַלע דעלעגאַטען, וועלכע איך זעה אינ'ם זאַל, רייסט זיך סטיכיש ארויס פון מיין האַרץ דער רוף: אשרי עין ראתה כל אלה — וואויל איז דעם אויג וואָס זעהט דאָס אַלעס!...

איך בעקום דאָס נעפיהל ווי איך זעה פאַר זיך א זאַמלונג פון דעם יודישען פאָלק און זיינע פערבאָרגענע קרעפטען און פערזענליכקייטען. ס'קומט מיר אויפ'ן געדאַנק: דאָ אָט דאָס אַליין, דער דאָזיגער צוזאַמענשטעל אָן און פיר זיך, איז אַ וויכטיגער פאַקט, אין די וועלט, די אויסערליכע ווי די אינערליכע, וועט דערפון פיעל, זעהר פיעל האָבען צו לערנען און זיך ארויסצונעהמען.

זאָל אַ וועלט וויסען — האָט דאָס כנסי' גדולה-בילד געזאָגט, אַז דאָס אור-אַלטע יודישע פאָלק, וועלכעס טראָגט אויף זיינע הענד דעם אַלטען יודישען תורה-פאָהן, לעבט! און איז נאָך פול מיט יוגענד-קראַפט אין דער צוקונפט מיט'ן גרעסטען מסירת-נפש פאַרטצוזעצען זיין מיסיע און אויפגאַבע, צו וועלכע ס'איז בערופען געוואָרען פון זיין ערשטער פאָלקס-קינדהייט אָן — מתן תורה.

יאָ! דאָס ערשטע מאָל אין אונזער גלות- און מאַרטירער-געשיכטע, נאָך דורות-לאַנגע ליידען און אונטערדריקונג האָט זיך עפענטליך, כלפי דער גאַנצער וועלט, פאַרגעשטעלט און מיט שטאָלץ בעוויזען דאָס אייביג-עקזיסטירענדע פאָלק ישראל.

אמת, מיט בלוט און טרעהרען זענען די בלעטער פון דער יודישער געשיכטע בעגאָסען און דורכגעווייקט; הריגות, שחיטות, פּאָגראָמען, גירושים און וואָס נישט?... דער ערד-קוגעל אין זיין גאַנצער לענג און ברייט, האָט במשך פון דורות ביז'ן היינטיגען טאָג נישט אויפגעהערט צו טרינקען אונשולדיג יודיש בלוט, כמעט אין אַלע לענדער האָט מען יודען געפּייניגט, זייער מענשען-רעכט בערויבט, אומבערענען דאָס יודישע פאָלק — איז געווען דער ציעל פון פיעל הערשער און רעגירער.

אָבער ג—טס הבטחה דורך זיין נביא „כל כלי יוצר עליך לא יוצלח" (יעדער געשאַפענער אינסטרומענט דיך אומצוברענגען וועט בלייבען ערפאָלגלאָז") איז געבליבען גאַנץ און אונבעריהרט! קיין פאָלק, קיין בעוועגונג, מאַכט, מיטעל, האָט שליטה געהאַט דאָס יודישע פאָלק צו פערניכטען און שטערבען זיין עקזיסטענץ.

אַ טריאומף-מאָמענט, איבער דעם קיום פון יודישען פאָלק אויף דער וועלט, איז געווען די כנסי' גדולה!

דער געוועהלטער קאָנגרעס פונ'ם רעליגיעזען יודענטום אויף דער גאַנצער וועלט, האָט אָבער אַ חוץ דעם אויך פּראָקלאַמירט אויף וואָס ס'שטיצט זיך אייגענטליך די אוננאַטירליכע עקזיסטענץ-קראַפט פון יודענטום און ענטפּלעקט דאָס געהיימניס פון דעם וואונדערבאַרען קיום-היהדות.

פון איין עק וועלט ביז'ן צווייטען האָט אָפּגעקלינגען די כנסי' גדולה-שטימע, אַז נור אַ דאַנק דער תורה הקדושה און די אמונה אין מאָנאָטעאיזם — אחדות הבורא, לעבט, און וועט לעבען דאָס יודישע פאָלק אויף אייביג.

יצחק פּטאַשניק.

דאָס געבאָט פון דער צייט.

דער בעריהמטער רעליגיעזער דענקער ד"ר נתן בירנבוים האָט אין זיין מאמר „אין גלות ביי יודען" אָנגערופען די כנסי' גדולה מיט'ן נאָמען „ערשטער אמת-יודישער פּאַרלאַמענט". איצט, נאָך דער כנסי' גדולה, ווען די וועלט האָט זיך בעקענט מיט דעם קוואַנטיטעט און קוואַליטעט פון דער כנסי' גדולה, מוזען אַלע מודה זיין, אַז זי איז ווירקליך געווען דער יודישער פּאַרלאַמענט אין פולען זין פון וואָרט.

אַלזאָ פון היינט אָן הויבט זיך אָן ווערבען אַ נייע תקופה אין דער געשיכטע פונ'ם יודישען פאָלק בכלל און פונ'ם רעליגיעזען יודענטום בפרט.

דאָס רעליגיעזע יודענטום איז שוין נישט מעהר הפקר און אָהן אַפּטרופּסות! ס'איז שוין דאָ דער געוועהלטער און בערופענער פאָרשטעהער פון רעליגיעזען יוד — די אגודת ישראל.

פיעל און וויכטיג זענען די בעשלוסען פונ'ם קאָנגרעס-פּאַרלאַמענט פונ'ם רעליגיעזען יודענטום. אויף אַלע געביטען פון יודישען לעבען דאַרף זיך אָנהויבען אַ נייער קורס פון פּראָדוקטיווע טהאַטען.

שווערע קאָמפּליצירטע פּראָבלעמען דאַרפען ווי אַמגיכסטען געלעזט ווערען, די אונטערשטיצונג מוז קומען פון גאַנצען רעליגיעזען יודענטום, די בעשלוסען פון דער כנסי' גדולה האָבען די זעלבע בעדייטונג וואָס די בעשלוסען פון יעדען פּאַרלאַמענט פאַר זיינע וועהלער.

און אויב די כנסי' גדולה האָט נישט די צוואַנגס-קראַפט, וואָס אַנדערע פּאַרלאַמענטען, איז אָבער איהר מאָראַלישע קראַפט אונגעהויער שטאַרק און ס'איז צו האָפען דאָס אַ נייע עפּאָכע פון גייסטיגע אויפלעבונג הויבט זיך אָן אין די רייהען פון יודישען פאָלק.

ס'אונטערליגט נישט קיין שום ספק אַז די יודישע פרויען און טעכטער מוזען זיך שטעלען צו הילף אין דער גרויסער הייליגער אַרבייט. אויף דער כנסי' גדולה האָבען פיעל גרויסע תורה-אויטאָריטעטען און פּערזענליכקייטען בעריהרט פראַגען וואָס זענען דירעקט נוגע די יודישע פרויען און טעכטער: פערשטאַרקען די מאָראַל און צניעות, וועלכע איז דער יסוד פון יודישקייט. גאַנץ בעזונדער מוזען די יודישע פרויען און טעכטער אין אַלע אונטערנעהמונגען העלפען דורכפיהרען ווי חנוך, ארץ ישראל אז"וו.

ס'איז אַלזאָ די העכסטע צייט געקומען אַז דאָס יודיש-רעליגיעז-בעוואוסטזיין זאָל אין די הערצער פון אונזערע שוועסטערן אנהויבען ערוואַכען, זיי זאָלען זיך אָנהויבען אָרגאַניזירען און פעראייניגען — דאָס גרינדען „בית יעקב" אָרגאַניזאַציעס איז געוואָרען דאָס געבאָט פון דער צייט!

א. ג. פ.

מאָרגען-ליעד.

אָ זעה, קוק, דו אונגלויביגער מענש,
צ'ים מזרח דאָרט ביים ראַנד!
קוק ווי ער רויטעלט, לייטערט-זיך...
אָ בעטראַכט נאָר דאָס מאָרגען-לאַנד! —
דאָרט ווערט געבוירען אַ זון.

שטעה אויף, אייל זיך. גיכער!
דו זינדיגער, אונגלויביגער מענש,
און צוזאַמען מיט איהם געלייטערט,
גיס אויס אַ תפילה לויב און בענש —
דאָרט ווערט געבוירען אַ זון...

שטיל גיס אויס דיין תפילה,
דאַנק צו ג—ט און לויב,
פריש מוטיג, האָפנונגספול!
שאַר אַוועק דעם יאוש-שטויב —
דאָרט ווערט געבוירען אַ זון...

אַ זון פול האָפנונג און טרייסט
פאַר'ן אונטערדריקטען, פאַר'ן שוואַכען...
אַ זון וואָס שיינט פאַר אַלע...
אָ, שוין צייט צו ערוואַכען!
אָט דאָרט שיינט דאָך שוין דיין זון!...

ראַדזימין — אבנר.

קויפט, לעזט און פערשפּרייט
— דעם —
„בית יעקב"

י. ארי'

דון יצחק אברבנאל.

I

איינס פון די חשוב'סטע בלעטער אין דער יודישער געשיכטע פערנעמט בלי ספק די געשיכטע פון די יודען אין שפּאַניען. זעלטען אַ לאַנד ווי די יודען זאָלען האָבען איבערלעבט אַזעלכע שרעקליכע, אָבער אויך העכסטע גליקליכע מאָמענטען, ווי אין שפּאַניען. די געשיכטע פון די יודען אויפ'ן פּירענעאישען האַלב-אינזעל איז אויך זעהר רייך מיט דער גרויסער צאָהל יודישע געלעהרטע וואָס שפּאַניען האָט אַרויסגעגעבען, וועלכע זענען די ריזיגסטע פּערזענליכקייטען אין דער לאַנגער יודישער רייכער פערגאַנגענהייט.

אָבער אַ בעזונדערן רוהם האָט זיך די לעצטע ערוואָרבען צוליעב איהרע הויכגעשטעלטע מענער אָדער מיניסטאָרען, וועלכע האָבען אויסער זייער גרויסער געלעהרזאַמקייט אין דער יודישער תורה און אין אַנדערע וועלטליכע וויסענשאַפטען, פערנומען בעדייטענדע פּאָסטענס אין דער מלוכה און געשפּילט זאָגאַר אַ העכסט וויכטיגע ראָלע אין קעניגליכען הויף ביי וואָס זיי האָבען טאַקי אַרויסגעוויזען גרויסע פערדינסטען לטובת דער הערשענדער מאַכט. זיי האָבען אָבער אויך זייער גרויסען אָנזעהן אין אויסערגעווענליכען רייכטום אויסגענוצט לטובת די פערפאָלגטע יודען, זייער גאַנץ שטרעבען איז נור געווען צו פערבעסערן די לאַגע פון זייערע ברידער געבענדיג די לעצטע מוט און קראַפט אויסצוהאַלטען די אָנגריפען פון זייערע שונאים. מיט זייערע גרויסע איינפלוסען אין דער מלוכה איז זיי ווירקליך געלונגען אויסצווירקען מעהרסטענטיילס בעדייטענדע טובות פאַר דעם שפּאַנישען יודענטום. איינער פון די בעריהמטעסטע פערזענליכקייטען פון אָט דעם טיפּ איז געווען דון יצחק אברבנאל, וועלכער איז גלייכצייטיג געוועזען אויך דער לעצטער פון דעם סאָרט אין שפּאַניען. די געשיכטע פון לעצטען איז ענג פערבינדען מיט די טרויריגסטע מאָמענטען וועלכע די יודען האָבען איבערגעלעבט אויפ'ן פּירענעאישען האַלב-אינזעל. דעמאָלט איז פאָרגעקומען דער טרויריגבעוואוסטער אַקט פון גרוש שפּאַניען, וועלכער האָט איבערגעלאָזט שרעקליכע שפּורען אין יודישען אָרגאַניזם און איז מיט בלוט אויסגעקריצט אין דער יודישער געשיכטע. דאָס געוועץ פון דעם העכסט גרויזאַמען עדיקט האָט געצוואונגען אַלע יודען, וועלכע האָבען נישט געוואָלט אונטריי ווערען זייער תורה, אויסצוואַנדערן פון דעם לאַנד, וואו זיי האָבען געוואוינט אונגעפעהר פופצעהן הונדערט יאָהר, וואו זייערע עלטערנס ביינער האָבען מנוחה געפונען אַזויפיעל דורות.

די דאַמאָלסריגע עפּאָכע איז אָבער העכסט וויכטיג דערמיט, וואָס זי ענטפּלעקט פאַר אונז אַ קאַפּיטעל פון דער יודישער מאַרטיראָלאָגיע, וואָס די יודען האָבען פערשטאַנען דאַמאָלט ארויסצוווייזען טראָץ דעם, וואָס זיי זענען געווען דאָרט זעהר גוט איינגעאָרדענט און צוגעבונדען מיט אַלע פּערים צו דעם לאַנד וואָס זיי האָבען יעצט געדאַרפט פערלאָזען. כמעט אַלע האָבען געבראַכט אַ קרבן זייער האָב און גוטס און זאָגאַר אויך ס'לעבען זייערס אום נישט צו פערראַטען זייער הייליגע תורה, אויסער איינציגע שוואַכמוטיגע, וועלכע האָבען לפנים אָנגענומען די קריסטליכע רעליגיע און סוף כל סוף געמוזט ענדיגען זייער לעבען אויף די שייטערהויפענס פון דער אינקוויזיציע.

דון יצחק אברבנאל איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר קצ"ז לאלף הששי אין דער רעזידענץ פון פּאָרטוגאַל, ליסאַבאָן. געשטאַמט האָט ער פון אַ העכסט מיוחס'דיגער פאַמיליע. די משפּחה אברבנאל האָט די אָבשטאַמונג מיחס געווען נאָך דוד המלך. געקו-

מען קיין שפאניען איז זי נאך ביים חורבן בית ראשון ווי זי האט זיך בעזעצט אין דער שטאדט סעווילא. די פאמיליע אברבנאל האט אויך געשפילט פון שטענדיג אן א העכסט וויכטיגע ראלע אין די קעניגליכע הויפען, שוין דן יצחק'ס זיידע דן שמואל אברבנאל זעהען מיר אנטייל נעמען אין א יודישער דעלעגאציע צום פויפסט מארקא פלארענטין, וועלכער איז אויך געווען א יודישער וואהלטעטער און בעשיצער. דן יצחקס עלטערן זענען צוליב פערפאלגונגען אויסגעוואנדערט פון קאסטיליען קיין פארטוגאל און זיך בעזעצט אין ליסאבאן.

שוין אין די פריהסטע יוגענד־יאהרען האט דער יונגער דן יצחק ארויסגעוויזען זיינע פון ג—ט געבענשטע געניאלע פעהיגקייטען, מיט וועלכע ער האט א וועלט פערוואונדערט. האבענדיג אזאלכע גייסטיגע טאלאנטען האט ער זיך באלד גענומען ווידמען דער יודישער וויסענשאפט צוליעב וואס ער האט אויך אונטערריכט גענומען ביי דעם ליסאבאנער רב ר' יוסף בר אברהם חיון וועלכער איז בעוואוסט געווען אלס א גרויסער גאון. א בעזונדערען חשק האט ער ארויסגעוויזען ביים שטודירען די כתבי הקודש ביי וואס ס'האט זיך אויך קאנצענטרירט זיין הויפט גייסטיגע טעטיגקייט. אלס רעזולטאט פון דעם האט ער באלד אנגעהויבען שרייבען זיין גרויסען פירוש אויפ'ן תנ"ך. די ערשטע קאמענטארען האט ער אנגעהויבען פערפאסען אויף דברים. ס'איז פשוט צו בעוואונדערן מיט וואס א געניאליטעט ער ערקלערט די כתבי הקודש, ווי ער פערשטעהט אריינצודרינגען אין די פערשידענע שווערע שטעלען פונ'ם תנ"ך און ער בעלויכטעט אזוי קלאר און פערשטענדליך פאר אלעמען.

לאדז און די יודישע טעכטער.

שוין פיעל און אפשר צופיעל, איז דערוועגען געשריבען און גערעדט געווארען, נעמליך: וועגען גרינדען ארטאדאקסישע טעכטער שולען אין לאדז—ווען אבער געטהון געווארען איז ליידער אין דער היגזיכט ביז'ן היינטיגען טאג נאך גארנישט, דאן מוז מען ווידער דערוועגען דערמאהנען:

ס'איז ווירקליך א בושה פאר זיך אליין, דאס לאדז איז ביי דער פראגע געבליבען הינטערשטעליג געגענאיבער אנדערע, זאגאר קלענערע שטעדט און שטעדטלעך, ווי קאליש, שידלאווצע, דווארט טשיזשעוו א. א. לאדז—דאס פוילישע מאנשעסטער, מיט די גרויסע פאבריקען און הויכע קוימענס, וועלכע געהערען פיעל צו אונזערע רעליגיעזע ברידער, וואס ס'בעווייזט אויף זייער אונטערנעהמונגס־גייסט און שאפונגס־פעהיגקייט—זענען אזוי קאלטבלוטיג צו אזא ברענענדער פראגע ווי חנוך־הבנות אזוי, אז ס'איז נאך אבסאלוט נישט געטהון געווארען אויף דעם געביט.

ס'מוז די פראגע געשטעלט ווערען גאנץ אפען; ביז ווי לאנג נאך וועלען די וואס קענען טהון און דורך זייער ווילען וואלט געקענט געטהון ווערען, בלייבען אינדיפירענט און גלייכגילטיג דערצו?

וויפיעל מיה און מאטערניש, אפפער און זארג, קאסטען קינדער און די טעכטער צווישען זיי? דאס גאנצע לעבען און פערמעגען שטרעקט מען נאר פיר זיי, און ווען נאר פיר זייערע פיזישע ענטוויקלונג און אפשר גייסטיגע ענטוויקלונג טראכט מען, אבער אזא גייסטיגע ענטוויקלונג, וועלכע איז שעדליך און יודיש־פרעמד, איז דאך שומו שמים! דאס הארץ איז דאך כול איבער דער מאס מיט צער און וועהטאג אויף אזא מצב...

ווער ווייס צי נישט ווי דערווייטערט ס'זענען די יודישע טעכטער פון זייערע מאמעס זאגאר (פון די טאטעס איז שוין אבגערעדט).

אמת, אז אינגאנצען אהן וועלטליכע בילדונג קאן מען נישט אויסקומען, בפרט צוליב דעם פאלקסבילדונגס־געזעץ. אבער די פאלקס־שולען און די פריוואטע גימנאזיומס טהון דאך פערגיפטען די יודישע נשמה.

וואס ווייסען אונזערע טעכטער פון שבת, כשרות, אנדערע יודישע מצוות, זאל זיין אפילו שאין הזמן גרמא, וועלכע זיי זענען שוין יא מחויב...

וואס וועט זיין מיט יודישע מאמעס פאר'ן קינפטיגען דור? פיר חנוך הבנים איז מער ווייניגער געזארגט און געשאפען געווארען, פיר חנוך הבנות כמעט נישט דאס מינדעסטע.

אין דעם יודישען הויז הערשט דאך א פאלקאמע חורבה און א געוואלטיגע דיסהארמאניע, דורך די פערפרעמדקייט ביי אונזערע טעכטער צו תורה און יודישקייט.

זאלען אויפהערען די תירוצים און אויסריידען און זאל דאך שוין אמאל א פאזיטיווער שריט געמאכט אין בעצוג צו דער שאפונג פון אנ'ארטאדאקסישער טעכטער שולע אין לאדז.

ס'איז אפילו פערבינדען מיט קאלאסאלע געלד־סומען און פיעל שוועריגקייטען—איז אבער דאס ארטאדאקסישע לאדז טאקי נישט אימשטאנד צו קענען דאס דורכזעצען? ס'איז אונגלויבליך, ס'פעהלט נאר די איניציאטיוו, מענשען מיט'ן גוטען רצון, געלד וועט בעזרת השם נישט פעהלען, ס'וועלען זיך געפינען פיעל זאגאר פון די מיטעלע קלאסען יודען וואס וועלען זיך נישט ענטזאגען צו געבען איבער זייערע כחות.

זאלען טאקי אויף זיך נעהמען די אויפגאבע אזאלכע וואס האבען אויך אליין טעכטער און שטרעבען זיי צו ערציהען יודיש, אינ'ם גייסט פון דער תורה.

דער חנוך־הבנים בלייבט איבערהויפט אונפערפאלקאמט בעת מיט חנוך הבנות פאראינטערעסירט מען זיך נישט.

אלזא, זאל ענדליך די התחלה געמאכט ווערען און דאן „הזורעים בדמעה ברנה יקצרו" („די וואס זייען מיט טרעהרען שניידען מיט געזאנג") שוין גענוג עפעס, די העכסטע צייט פון ווערטער איבערצוגעהן צו מעשים, זעלבסטפערשטענדליך אז די אגודה אין לאדז—אויף איהר ליגט דער חוב צוצואיילען ס'זאל די זאך ענדליך רעאליזירט און פערווירקליכט ווערען אין לעבען.

די סכנה איז גרויס און מען טאר זי פון די אויגען נישט פערהוילען. כל זמן ס'איז נאך פארט דא עפעס צו ראטעווען און דערהאלטען.

דער באדען פון דעם חנוך הבנים וועט אויך ערשט דאמאלס זיין א זיכערער און ס'וועט מקוים ווערען: ישמח האב ביוצאי חלציו ותגל האם בפרי בטנה..

לאדז, תשרי פ"ד — יהושע פרידענזאהן.

אין קיין יודיש הויז
פעהלט נישט דער
„בית יעקב"

צוליב טעכנישע סבות ערשיינט דער נומער אלס „יעדנאדניובקע" אויסגאבע.

די ארטאדאקסישע טעכטער־שולען.
ארטאדאקסישע פרויען־פעראיינען.

קראקא.

די עקזאמענס אין דער „בית־יעקב" שולע.

דאנערשטאג פרשת ק־ח, פאר'ן שליסען דאס שול־יאהר, איז ביי אונז אין שולע פארגעקומען די פייערליכע עקזאמענס פון די שילערינס, וואס האבען געענדיגט די פאך־קורסען פון שניידעריי, מאדיסטעריי און האפטעריי. די פייערונג איז פארגעקומען אין גרעסטען זאל פון די 8 צימערען, וועלכע ס'פערנעהמט די „בית־יעקב" שולע. באלד ביים אריינגעהן ווארפט זיך אין די אויגען, אויף דער דרום וואנד איבער דער טריבונע א גרויסע שעהנע אויפשריפט, אויסגראווירט מיט גאלדענע אותיות אין ווייסען מארמאר, צום אנדענקען פון דער פריהצייטיג פערשטארבענער טאכטער פון ה' ריכטער אויס אנטווערפען, וועלכער האט געשענקט א גרויסע סומע פאר'ן אויפבוי פון „בית יעקב" אין קראקא.

דער גרויסער זאל איז איבערפילט פון שילערינס און געסט. מען ערווארט מיט אונגעדולד די ערעפנונג פון דער פייערונג. מיט אמאל ווערט שטיל אלעמענס אויגען זענען געווענדעט צו דער טריבונע, ווי עס בעווייזט זיך די געעהרטע פרעלעגענטין, אונזער ליטערין פרוי שרה שענירער. איהר רעפעראט אין וועלכען זי ווייזט אן אויף די ביזאיעטציגע טעטיגקייט פון „בית יעקב", ווערט, פון אלע מיט שפאנענדער אויפמערקזאמקייט אויסגעהערט. זי זאגט צווישען אנדערעס: „קינדער, איהר אמת'ע יודישע טעכטער, איהר וואס זייט די פריכטען פון מיין „בית יעקב", זאגט מיר שעהמט איך נישט, צו פיהלט איהר זיך אונאנגענעהם אין אונזער סביבה?" א דונער פון ניין! אויסגעשריען דערהערט זיך און זאל, די פינקלענדע אויגען, די שמחה און התלהבות פון די שילערינס זענען דער בעסטער ענטפער דארויף. דאן ענדיגט די ג. פרעלעגענטין איהר לאנגען אינהאלטסרייכען רעפעראט מיט די ווערטער: „ליבע קינדער, געדענקט שטענדיג אויסצופיהרען דאס, וואס מ'האט אייך א גאנץ יאהר געלערנט. און קיין שום געזעלשאפט אדער אומגעבונג זאלט איהר זיך נישט שעהמען אלע יודישע מנהגים געטריי אפצוהיטען". אונטער לאנג דויערנדע אפלאדיסמענטען פערלאזט די ג. פרעלעגענטין די טריבונע. דאס ווארט בעקומט דאן די ליטערין פון די פאך־קורסען. פר"ל שצעראנסקא, וועלכע גיט אב א בעריכט, וועגען די טעטיגקייט פון די פאך־קורסען. זי לעגט א גרויסע אכט אויף די אומגעבונג פון די שילערינס בשעת די פעריען, און ווענדענדיג זיך מיט הארציגע ווערטער צו איהרע שילערינס ענדיקט זי: „זייט וויסען, אז נור אויף אייך פאלט די פעראנטווארטליכקייט אויף די פעריען־צייט, דעריבער האלט אייך פעלזען־פעסט ביי אייערע איבערצייגונגען, און זאל אויף אייך א שלעכטע אומגעבונג קיין שום איינפלוס נישט האבען".

עס רעדען נאך: פר"ל לאנדא, וועגען דער בעדייטונג און ציעל פון „בית יעקב", וועלכע רופט ארויס גרויס בייפאל, און אנדערע.

עס ווערט דאן בעשלאסען: 1) צו ארגאניזירען א „צעירות בית יעקב." וועמענס ערשטע אויפגאבע וועט זיין צו בילדען פון טאלאנטפולע חבר'טעס א „פרעלעגענטען ראט", וועלכער וועט, נאך א קורצער פראקטיק אין קראקא, ארויספאהרען מיט'ן ציעל איבעראל צופערשפרייטען די אידעע פון „בית יעקב" 2) צו גרינדען א ביבליאטעק אויסשליסליך פון ארטאדאקסישע ליטעראטור.

צום סוף ווערען פערטיילט צווישען די שילערינס אויסצייכנונגס צייגניסע און אין א זעהר געהויבענער שטימונג ווערט די פייערונג געשלאסען.

אחת הצעירות.

קאליש.

די חבצלת־שולע אין אונזער שטאדט וועלכע צעהלט ביז 200 שילערינס (כ"י) עקזיסטירט שוין 3 יאהר און זי האלט שוין ביי פינף קלאסען מיטעל שולע.

למודי קודש ווערט אויך ערטיילט אין א געוויסע מאס אונטער די ליטונג פון ה' אברהם אייזענבערג אויס לאדז די למודי קודש בעשטעהן פירוש התפלה יודישע געשיכטע ערקלערונגען און בעלויכטונגען איבער יודישע ימים טובים און מצוות א. אז. וו.

אין פארלויף פון איהר 3־יעהריגען עקזיסטענץ האט זיך די שולע ערווארבען פיעל סימפאטיע און אלע קרייזען פון דער היגער יודישער בעפעלקערונג.

ס'איז אבער העכסט געוואונשען דאס דער שולע קאמיטעט. זאל זיך בעמיהען צו פערגרעסערען די לעהר־צייט אויף למודי קודש און אויך וואס שנעלער פערווירקליכען דאס שאפען פון א רעליגיעזע ביבליאטעק פאר דער שולע אין וועלכע ס'פיהלט זיך א נויטווענדיגקייט.

א. קאדישער.

פיעטריקאוו.

אויב די שפראצונגען פון בית־יעקב געוועגונג אין די פערשידענע שטעדט און שטעדטלעך הערשענדיג בעגעגענט אומעטום מיט אנ'ענטוזיאסטישען ברוך־הבא זענען אבער געבליבען אין אנ'אוטאפישע פאזע און א פאנטאזיע־צושטאנד נייט ארויסגעוואקסענדיג זאגאר באלד נאך די ערשטע התלהבות־שעה'ן קיין לעבענס־סימנים האט אבער אין געגענטייל ביי אונז אין שטאדט דער הוכער און טיעפזיניגער „בית־יעקב" רעיון געשלאגען טיעפע וואורצלען ווערבירענדיג ארום זיך א היבש ביסעל אינטעליגענטע און פראקטישע ארטאדאקסישע פרויען־כוחות. פון שארית תפליטה: וועלכע האבען א גלענצענדען עקזאמען בעקומען פאר זייערע אפפער־וויליגע ליטונגע און גיוואלדיג־גרויסע פערדינסטען לטובת די אלגעמיינע ארטאדאקסישע ענינים במשך פון א קורצען פערהעלטניסמעסיגען פעריאד.

יאהר תרפ"ב, עס בעווייזט זיך נור די החלטה פון דער אגודה־קאנפערענץ וועגען גרינדען פרויען־קבוצות „בית־יעקב" און גאר בקרוב זעהען מיר שוין זעהר געלונגענע עקספערימענטען אויפ'ן ארגאניזאציאנס־געביט, די פארבערייטונגס־ארבייט אנגעפיהרט דורך דער ענערגישער עסקנות פרוי היימאן ווערט שנעל פערענדיגט, און נאך א רייהע מיטינגען בעזונדערס דער מיטינג פון דעם. קירשבוים און ה' פרידמאן ווי ס'איז אויסגעקלערט און פאפולאריזירט געווארען דער בית־יעקב געדאנק — ווערט גישאפען א בית־יעקב פערוואלטונג מיט פרוי היימאן אין דער שפיץ, וועלכע הויבט אן באלד ענטוויקלען א רייכע און געלונגענע טעטיגקייט, אין נאך עטליכע אגיטאציאנס־פערזאמלונגען צעהלט שוין דער נור־וואס גישאפענער בית־יעקב פרויען פעראיין עטליכע הונדערט מיטגלידער דיסציפלינירטע און ארגאניזירטע עס ווערט דאן גישאפען א ביבליאטעק וועלכער איז ווערט היינט א סך מיליאנען. און ווערט גוט בעזוכט, אויך ווערט געגרינדעט אבענד קורסען פאר העברעאיש, יודיש און פויליש, א בעזונדערן אינטערעס רופען ארויס די פארטרעגע אויך פערשידענע רעליגיעזע און וויסענשאפטליכע טעמא'ס, ווי אויך דער וועכענטליכער לימוד פון חומש יעדען שבת דורך א פערוואלטונג'ס־מיטגלידערין, דאס ארויסטרעטען אויף עפענטליכע אויפקלערונגס־פערזאמלונגען א. אז. וו. א. אז. וו.

בעת די זאמעל אקציעס פאר'ן קרן־הישוב. רעבי־רוסיא ונדומה נעהמט דער בית־יעקב אנ'אקטיווען און לעבהאפטען אנטייל, די ווירטשאפטליכע ארבייט פון דער פסח־קיך ביי דער אגודה ווערט אויסשליסליך געפיהרט דורכ'ן בית־יעקב דער בית־יעקב האט אויך דעלעגירט איהר מיטגלידערינס אין פערשידענע שטעדט כדי דארט צו גרינדען בית־יעקב אגודות, א דאנק אז דער ווערט דער בית־יעקב ביי אונז אין שטאדט פערעכענט צו די פאפולערסטע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס וועלכע ווערט אפטערס מאל סובסידירט דורך דער גמינע־פערוואלטונג לטובת איהרע קולטורעלע אנשטאלטען, ליידער און מיט וועהטאג־פולעס בעדויערען איז אין אט דער נוצליכער ארבייט אריינגעטרעטען אנ'הפסקה, לעצטענס. וועלענדיג רעאליזירען דעם הויפט־פונקט פונ'ם בית־יעקב פראגראם נעמליך גרינדען אנערציהונגס־אנשטאלט א מידעל־שולע אין ארטאדאקסישען גייסט כדי קעגענצושטעלען זיך דעם דעמאראליזאציאנס־שטראם און גזירה־ערציהונג וואס ס'ווערט גיגעבען די טעכטערלעך פון א טייל ארטאדאקסישע יודען אין די פרעמדע בתי־החינוך — האט בית־יעקב אנגעטראפען אויף א נערגליווערטער קאלטבלוטיגקייט און אינדיפערענטיזם מצד דער היגער ארטאדאקסיע וועלכע פעראינטערעסירט זיך אויך נישט וועגען א לאקאל א פאסיגען פאר'ן בית־יעקב וועמען ס'איז אינבעדינגט נויטיג, צוליב דער פערוויטערער טעטיגקייט, ענדליך האפט מען דאס די טהוערינס פון היגען בית־יעקב וואס פערמאגען שוין א היבש ביסעל בעוואוסטזיין וועלען אויף דער אפאטיע מצד דער ארטאדאקסיע רעאגירען מיט אנ'ענערגישע בעמיאונגס־טעטיגקייט צוטרעטענדיג אליין גרינדען א מידעל־שולע כדי ארטאדאקסישע טעכטער זאלען נישט פערפרעמדעט ווערין.

ב. פ.

שטיצט דעם
קרן „יבנה"
ערציהונגס־פאנד פון אגודת ישראל.